

autem faciendo externum actum tali modo : ergo signum est illa esse duo præcepta distincta, et unum per se versari circa solum actum interiorem, illudque tantum non impleri per internam omissionem. At hoc fieri non potest, juxta dicta. Tertio, id potest ostendi ex usu Ecclesiæ, et illo eodem exemplo indulgentiarum; nam Ecclesia non consuevit cogere ad talem intentionem internam non necessariam ad substantiam moralium actuum, sed inducit ad illam offerendo spiritualia commoda sub illa conditione, et non aliter; qui modus semper judicatus est sufficiens ad subveniendum communibus necessitatibus Ecclesiæ: ergo alius necessarius non est, neque etiam est conveniens, qui est de re occultissima, et periculis exposita, et ideo verisimilius est non esse materiam ipsam ad legem humanam.

17. Atque hæc ultima ratio potest applicari ad priorem modum, de quo minor est certitudo, quia, licet ille modus operandi magis necessarius esse possit ad bonos mores fidelium, nihilominus tamen, ad generalem et convenientem Ecclesiæ gubernationem, videtur sufficere, ut per leges præcipiantur actus externi de se boni vel religiosi cum conditionibus necessariis, ut sint tales actus morales; nam eo ipso naturalis ratio vel jus divinum obligat ut honeste seu digne fiant: ergo non oportuit in hoc multiplicari ecclesiastica præcepta, maxime quando rectitudo pendet ex solo actu vel dispositione interiori, de qua Ecclesiæ constare non potest. Accedit quod talis circumstantia per se non includitur in præcepto de tali actu externo substantialiter spectato, non solum in esse materiali et physico, sed etiam in esse morali sacramenti, vel contractus, orationis, etc. Ergo ut talis rectitudo præcipiatur, necessarium erit directe et per se præcipi, quod esset directe præcipere actum interiorem.

18. *Tertia conclusio.*—Dico tertio: Ecclesia non potest prohibere vel punire actum externum de se bonum ex objecto, et circumstantiis externis, propter solum defectum, quem accipere potest ex affectu interno, vel intentione operantis; ut esset, verbi gratia, punire per legem, dantem eleemosynam propter vanam gloriam, etiamsi exterius non demonstraretur, vel quippiam simile. Hæc est sententia Almaini supra allegati. Assertio satis patet ex præcedenti, et ex rationibus in ea factis, quia profecto talis prohibitio esset directe de actu interno: nam externus non ratione sui, sed ratione interioris tantum prohiberetur, unde

solus etiam internus vere puniretur. Item ad regimen Ecclesiæ visibilis necessarius non est, nec conveniens talis modus prohibitionis, vel pœnæ: est enim præter humanam conditionem, et ita nunquam Ecclesia consuevit, ut constabit ex dicendis. Denique hoc bene probant c. ult. de Simon. et cap. *Tua nos*, eodem, ut paulo inferius dicam.

19. Unde infero et adverto facilius esse Prælato ecclesiastico prohibere alicui eleemosynam absolute et simpliciter, et pœnam imponere si fiat, quam prohibere, vel punire eleemosynam factam propter vanam gloriam. Quia cum prohibetur absolute, potest subesse aliqua ratio pertinens ad externam gubernationem et forum, propter quam præceptum sit humanum et justum, ut notavit Glossa supra citata in d. verb. *Justitia*. Neque est necessarium ut superior in suo præcepto suum motivum exprimat; nam præsumitur justum, dum aliud non constat, et ita de transgressione talis præcepti sufficienter constat per solam effectiorem extrinseci actus. At vero si prohibeatur eleemosyna tantum ob circumstantiam pravæ intentionis in lege expressam, eo ipso declaratur materiam prohibitionis non esse aptam, nec rationem prohibitionis accommodatam potestati humanæ, nec de transgressione posse constare per actionem externam, quandoquidem licet illa fiat, non statim fit contra tale præceptum, quia de intentione non constat.

20. *Quarta conclusio de actu externo dependenti ab interno.*—Dico quarto: Ecclesia potest prohibere et punire actum externum cum dependentia ab interiori affectu, vel intentione accidentaria tali actui, quando actus alias esset malus sine tali intentione, et dignus tali pœna. Juxta hanc assertionem interpretor opinionem Cajet. et illam aperte docet Sylv. supra, et res ipsa in se videtur satis clara, et usui conformis; ratio vero a priori est, quia Ecclesia potest prohibere simpliciter talem actionem externam, et punire illam: ergo potest etiam prohibere et punire cum tali conditione, scilicet, si a tali intentione odii, vel simili procedat, et non alias. Antecedens patet ex ipsa assertionem; nam supponit actionem illam esse malam in se sine tali intentione; et consequenter esse dignam pœna, versarique in materia ecclesiastica, seu canonica: sic enim semper loquimur. Consequentia vero patet, quia per illam conditionem non extenditur potestas, sed restringitur usus ejus. Magis enim moderata et restricta est prohibitio et pœnitio cum ea conditione, quam si absolute fieret, ut pe-

se notum est. Et declaratur exemplo: nam Ecclesia potest, verbi gratia, excommunicare omnem illum qui grave sacrilegium commiserit; si ergo tantum excommunicet eum qui scienter illud commiserit, non auget sed temperat rigorem et suæ jurisdictionis usum, et tamen particula illa *scienter* includit conditionem de actu interiori, id est, si sciens et volens directe hoc fecerit. Hinc etiam Ecclesia graviori (ut sic dicam) sed magis restricta irregularitate punit homicidium voluntarium, quam casuale: quæ tamen sæpe non differunt, nisi in cognitione et intentione interna. Quia in rigore Ecclesia posset utrumque homicidium æquali irregularitate afficere: ex benignitate autem voluit rigorem temperare, quando homicidium non est per se intentum, seu directe voluntarium.

21. Est etiam optimum exemplum, quod totam doctrinam datam confirmat; nam certum est hæreticum externum non incurrere propriam censuram hæreticorum, nisi animo hæretico exterius se prodatur: nam si solum fingat, et interius non dissentiat, non incurrit censuram ipso facto; ergo talis censura imposita est propter actum externum cum dependentia ab intentione interna; cum tamen actus externus quoad materiale actionem, vel significationem non pendeat ab illa, nec possit exterius discerni an procedat ab animo ficto, aut vere hæretico. Similiter est imposita irregularitas rebaptizanti, quam tamen non contrahit, si fide et sine intentione exterius rebaptizet, etiamsi Ecclesiæ constare non possit de tali fictione, nec de intentionis defectu. Potuissetque Ecclesia irregularitatem imponere propter externam rebaptizationem sacrilegam et scandalosam, etiam sine intentione factam; noluit tamen, sed temperavit rigorem; ergo signum est posse Ecclesiam hoc modo leges ferre circa actus externos, quando secundum aliquam rationem moralem respicientem statum Ecclesiæ pendent ab interiori actu, licet non pendeant in materiali actione externa, nec ex aliquo sensibili signo; ergo eadem ratione poterit simili modo prohibere et punire alia delicta externa, prout judicaverit expedire.

22. *Exponitur caput de Simonia loqui de actu externo in quo nulla malitia apparet.*—Nec contra hanc assertionem aliquid urget cap. ult. de Simon. citatum a secunda opinione, quia loquitur quando in actu externo nulla malitia apparet, nec præsumptio illius; et eodem modo loquitur expresse cap. *Tua nos*, eod. Imo ibi est sermo, quando actus exterior ha-

bet speciem boni, ut eleemosynæ, vel religiosi cultus, animus vero est simoniacus, et ideo textus illi procedunt in specie tertiæ assertionis, et illam confirmant, huic autem quartæ nihil obstant. In c. autem *Venerabilem*, § ult., quod Navarr. allegat, nihil invenio quod ad causam faciat. Ex § autem ult. quem supra allegavi, solum potest colligi revocari posse in dubium, an sit justum præceptum superioris prohibentis actum de se bonum, quatenus ibi permittitur, ut transgressor talis præcepti absolvatur ad cautelam: absolute tamen potius supponitur tale præceptum præsumi justum, licet intentio præcipientis occulta sit. Corollaria autem, quæ ibi inferuntur, vera non sunt, ut de duobus primis jam diximus, et de tertio statim dicemus.

23. Fundamenta vero primæ opinionis, partim hanc, partim primam conclusionem confirmant, et nihil aliud probant. De cap. ergo *Omnis utriusque* et de cap. *Dolentes*, et Clement. 4 satis dictum est in corollariis primæ conclusionis. Ad tertium ex c. *Commisissa*, multi intelligunt textum illum de recipiente beneficium parochiale seu curatum sine intentione mere interna recipiendi ordinem intra annum, dicuntque illum defectum intentionis puniri per privationem fructuum, propter conjunctionem cum opere exteriori, etiamsi non ostendatur. Imo addit Soto d. lib. 10, q. 5, art. 6, quod si principio quis non habuit illam intentionem, et post sex menses illam habere incepit, nihilominus manet privatus fructibus illorum sex mensium; et e converso si a principio bona fide recipit beneficium, et post sex menses mutat illam, et discernit non ordinari, ex tunc incipit non facere fructus suos: ac denique generalem statuit regulam pro quocumque tempore anni, pro quo ille non habet intentionem sacerdotii, vel formalem, vel habitualement ex illa relicta et non retractata, pro illo privari fructibus, etiamsi tandem intra annum ordinetur.

24. Sed profecto tantus rigor non habetur in textu, nec augendus est in lege pœnali. E imprimis sensus ille de intentione mere interna non videtur habere locum juxta nostram quartam assertionem, quia receptio beneficii per se non est malus actus, nec punibilis. Unde videtur potius textus ille in illo sensu procedere contra tertiam assertionem, et ideo dicere aliquis posset textum illum intelligendum esse de intentione non mere interna, sed signo aliquo manifestata, vel saltem ita insinuata, ut rationabiliter possit ab Ecclesia præsumi.

Sed hic sensus admittendus non est, tum quia est contra communem intelligentiam, tam juristarum quam theologorum, cum Glossa ibi; tum etiam quia est contra proprietatem verborum textus absolute dicentis: *Si promoveri ad sacerdotium non intendens*, etc.; tum propterea quia est contra rationem textus; *Cum eos receperis fraudulenter*, hoc enim fit ex vi intentionis interioris: tum etiam quia textus addit, *Nisi voluntate mutata*, etc.: ergo locutus fuerat de intentione voluntatis; tum denique quia declarat privationem fructuum ipso facto: non ergo agit de præsumptione, sed sufficere censet, quod interior desit intentio.

25. Respondent ergo alii, non esse illam pœnam impositam per legem humanam, sed esse obligationem restituendi, vel incapacitatem fructuum, quæ ex natura rei sequitur ex tali intentione, et per illam legem declaratur. Patet, quia beneficium curatum non datur nisi propter officium, quod exerceri non potest sine sacerdotio, et ideo non sacerdos qui recipit beneficium sine animo suscipiendi sacerdotium, eo ipso injuste recipit fructus beneficii, et consequenter non facit illos suos. Quia tunc non recipit fructus propter officium quod exercet, cum sit incapax illius; ergo maxime posset recipere propter spem recipiendi quamprimum, vel tempore præscripto: hanc autem spem aufert prava intentio: ergo reddit talem personam incapacem fructuum, nisi illam mutet, et tempore debito ordinetur.

26. Hæc vero responsio non habet solidum fundamentum. Nam, sine dubio, si lex lata in cap. *Commis* non addidisset illam privationem fructuum, non posset cum sufficienti fundamento dici, recipientem beneficium sine tali intentione non facere fructus suos, præsertim de fructibus totius beneficii. Primo, quia beneficium etiam curatum non datur propter solum officium proprium sacerdotis; nam datur etiam propter officium dicendi horas canonicas, et ille sic tenens beneficium posset recitare horas. Datur etiam propter ministerium chori, et administrationem Ecclesiæ, quæ possunt fieri sine ordine sacerdotali. Præterea non ita datur hoc beneficium propter officium dicendi Missam, et ministrandi sacramenta (propter quæ requiritur sacerdotalis ordo), ut omnino obliget ad faciendam hæc ministeria per seipsum: nam possunt fieri per tertium, maxime ad tempus; quod si ita fiant, sufficet, saltem ut faciat beneficiatus fructus suos sine obligatione restituendi, præsertim si personaliter resideat, et regat Ecclesiam: ergo

hoc etiam modo posset beneficiatus non sacerdos, et intendens non ordinari, per annum satisfacere officio suo, ut suos faceret fructus, si per jus humanum non impediretur.

27. Confirmatur ac declaratur: nam si sacerdos acciperet tale beneficium cum intentione non ministrandi in illo per annum quoad ordinem sacerdotalem, non ideo non faceret fructus suos, si alias integre satisfaceret officio suo, partim per se, partim per alios, et similiter qui acciperet beneficium ante sacerdotium cum intentione accipiendi sacerdotium intra annum, non tamen ministrandi in illo per seipsum tam cito, nec post aliquod tempus, non propterea teneretur restituere fructus omnes, nec fortasse partem, si alias per alium suppleret quod per se non faceret, et sufficientem curam haberet suæ Ecclesiæ: ergo, secluso jure positivo, idem esset, licet quis reciperet beneficium sine intentione recipiendi sacerdotium intra annum. Probatur hæc ultima consequentia, quia, non obstante tali intentione, posset satisfacere obligationi officii, propter quod dantur illi redditus beneficii pro eodem tempore. Et ita ex sola rei natura non deesset titulus ad recipiendos et retinendos illos fructus sine injustitia, scilicet, titulus beneficii cum recitatione, administratione, et servitio sufficiente beneficii pro toto illo tempore, modo declarato.

28. Vera ergo responsio mihi esse videtur, illam non esse propriam pœnam propter anteriorem culpam, etiam adjunctam externo actui de se non malo, nec etiam esse obligationem restituendi propter defectum in officio vel servitio beneficii, sed fuisse prudentem ordinationem Ecclesiæ, quæ statuit ut non daretur beneficium homini non ordinato, nisi sub tali onere et conditione. Unde ex quo fuit conditus canon ille, eo ipso quod talis persona acceptat beneficium, acceptat illud cum illo onere; et ideo si non implet conditionem, non facit fructus suos, quia Ecclesia illi non contulit jus ad illos. Nec est inconueniens quod Ecclesia, licet non judicet de occultis, det beneficium sub conditione occulta et interna, quia ad hoc non est necessarium ut ipsa judicet de illa conditione, sed satis est quod recipiens beneficium de illa judicet, et per iudicium suæ conscientiæ teneatur ad restituendos fructus, quos non fecit suos sine alio iudicio Ecclesiæ. Sæpe enim in collatione aliqua exterius facta includitur conditio interna ex parte suscipientis, ut cum Episcopus confert ordines alteri, ibi est conditio inclusa, quod ille habeat

intentionem recipiendi illos. Et ego possum dare eleemosynam pauperi sub conditione explicata illi, quod habeat intentionem orandi pro me, et si illam non habeat, non fiat dominus eleemosynæ. Quid enim vetat ita fieri? Cum libere possim disponere de re mea prout libuerit. Ita ergo potuit Ecclesia disponere circa collationem beneficiorum parochialium, quia ita oportebat obligare recipientes, et nullus poterat esse convenientior modus illos cogendi ad habendam illam intentionem.

29. Quod si objicias, quia jus illud etiam habuit locum in eos, quia jam ante illum canonem receperant beneficia, respondeo negando assumptum, quia lex non extenditur ad præterita per se loquendo, et ibi non explicatur, nec est extensio facienda in lege pœnali sine sufficienti causa. Vel certe si dispositio illa habet locum circa beneficia prius recepta, erit quatenus a tempore illius legis cœperunt retineri cum mala fide, et in ea perseveratum est per reliquam partem anni juxta dicenda in sequenti puncto. Hoc igitur modo explicatus ille canon, nec facit pro conclusione quarta, nec obstat tertiæ, sed continet limitationem alterius rationis: nam limitat modum et conditionem conferendi talia beneficia talibus personis.

30. Aliter vero posset exponi juxta tertiam assertionem, illam esse pœnam impositam pro omissione externa sacerdotalis ordinis, quem ex præcepto divino definito per Ecclesiam tenetur recipere intra annum, qui tale beneficium recipit, quoniam illa ommissio processit ex tali intentione fraudulenta. Ad hoc explicandum adverto circa illum textum, ibi non imponi conditionem illam: *Si recipiat beneficium sine intentione sacerdotii intra annum*, ut absolute sufficientem ad contrahendam illam obligationem restituendi, sed cum illa moderatione, *nisi voluntate mutata promotus fuerit*. Unde fit ut, licet quis accipiat beneficium sine illa intentione, et ita persistat per undecim menses, si tandem mutat intentionem, et intra ultimum mensem ordinatur, faciet fructus suos, vel confirmabit (ut sic dicam) dominium in retentione eorum, quia noluit Ecclesia aliter ponere illam conditionem, ut ex textu patet. Estque optima ratio, quia hoc modo melius lex illa obtinet effectum intentum, qui est, ut ille ordinetur et inserviat beneficio semel accepto, et ita per receptionem ordinis purgatur prior defectus, quia impletur conditio ab Ecclesia postulata, quæ in summa est, ut non habeatur illa prava intentio a principio, vel saltem ut non perseveretur in illa usque ad effec-

tum non recipiendi ordinem per totum annum. Unde quod Soto ait de restitutione facienda pro quocumque tempore anni, pro quo illa intentio debita non habetur, non habet locum si tandem mutatur voluntas, et recipitur ordo intra annum, quia tunc nulla restitutio facienda est, ut dixi, et ex textu constat. Signum ergo est pœnam illam (si pœna est) non imponi propter intentionem tantum internam secundum se, sed prout annexam, et prodeuntem in omissionem externam totius anni, quæ ommissio mala est, et posset puniri illa pœna, etiam sine illa intentione a principio concepta, sed per negligentem dilationem totius anni contractam. Atque hoc modo textus ille confirmat tertiam conclusionem, et nihil obstat quartæ. Alia vero, quæ attingit Soto, an ille textus loquens de receptione beneficii extendi debeat ad retentionem, et an loquens de beneficiis parochialibus extendendus sit ad episcopatus, et similia, ad præsentem materiam non spectant.

31. *Explicatur Clementin.*—Circa quartum, de censura imposita inquisitoribus injuste procedentibus ex odio, vel turpi affectu, in dicta Clem. 1, § *Verum*, aliqui dicunt loqui de odio manifesto signis externis, sed sine fundamento in textu, et sine causa, quia illa excommunicatio non fertur propter aliud signum odii, sed propter effectum justum ab illo procedentem. Et ita ille textus probat quartam assertionem, ut etiam dixi in tom. 5, dicta disp. 4, sect. 2; idem dicendum est cum proportionem ad 5, ex Clement. 5, de Stat. Monach.; et ad sextum, ex dicto cap. *Si quis*, nam actiones illæ, quæ ibi puniuntur et alias prohibitæ sunt et pravæ, moraliter loquendo sufficienter manifestant pravum animum a quo proficiscuntur. Reliqua in illa opinione juxta quartam assertionem procedunt.

CAPUT XIV.

QUÆ SIT SERVANDA FORMA SEU SOLEMNITAS IN LEGIBUS CANONICIS FERENDIS.

1. Nihil in præsentibus tractandum proponimus de forma intrinseca legis canonicæ, quia omnia quæ de hoc puncto diximus lib. præcedenti, c. 13, communia sunt legi humanæ ut sic, nec aliquid speciale notandum occurrit in lege canonica. Imo etiam quæ de forma extrinseca diximus de legibus civilibus, magna ex parte communia sunt canonicis, quia illis conveniunt, quatenus humanæ sunt, et non quate-